

282944

XLII-538

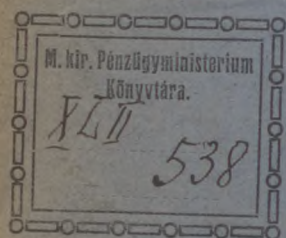
Amit a háborunak köszönhetünk

Irta

és a Vörös-Kereszt Egylet kolozsvári
fiókjának 1915 január hó 9-én tartott
első háborus délutánján előadta

Dr. Boér Elek

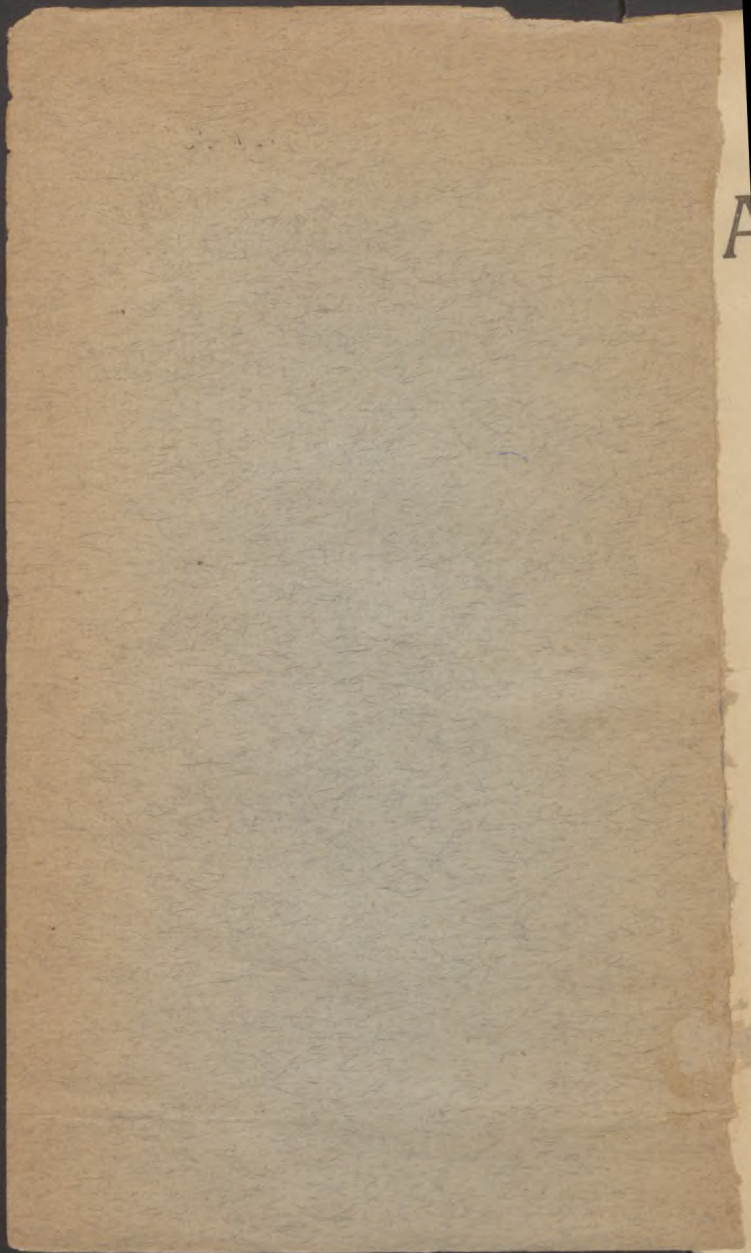
egyetemi tanár

Kolozsvártt

Egyesült Könyvnyomda Részv.-Társ. nyomása

1915

XLII-538

Amit a háborúnak köszönhetünk

Irta

és a Vörös-Kereszt Egylet kolozsvári
fiókjának 1915 január hó 9-én tartott
első háborus délutánján előadta

Dr. Boér Elek

egyetemi tanár

M. KIR.
PÉNZÜGYMINISTERI
KÖNYVTÁR

Kolozsvártn

Egyesült Könyvnyomda Részv.-Társ. nyomása

1915

282944

ONOLÁBOS SÁRÓKÖNYV	
N. Könyvtár	
1956. évi	4680 sz.

Ugy-e milyen különösen hangzik a cím, melyet e beszélgetésnek adtam, amit az Önök megtisztelő jelenlétében folytatni akarok!... Hát igyekezni fogok meggyőzni arról, hogy a legteljesebb joggal vethetjük fel ezt a kérdést.

Nehogy félreértsenek! Eszemágában sincsen azt állítani, hogy a háboru áldás az emberiségre... De viszont Heinével tartok, aki azt állította, hogy bármennyire rémséges és borzasztó is a háboru, de mégis az ember szellemi nagyságát mutatja, amely képessé teszi arra, hogy az ő öröklött, leg-hatalmasabb és legyőzhetetlen ellenségével, magával a halállal is szembe szálljon. De még aztán ez a háboru, melyet gonosz ellenségek önző számítással, rideg rákészüléssel orozva reánk zuditottak, reánk kényszerítettek, istenes dologért, nemzetünk becsületéért, sőt többért, nemzeti létünkért és jövőndő békés fejlődésünkért folyik. És nem

csak az egyes, de a nemzet is, mely a maga becsületéért harcol, kötelességet és hivatást teljesít, mert életfeltételét védi. És egy ilyen háborúból — melynek folyamán persze nem csak diadalmas napok járnak, de bizony sok családot felkeres és mondhatni mindenikben kísért a gyász, a gond és az aggodalom, — mondom, mégis egy ilyen háborúból igen-igen sok érték fakad, értékek, melyek a nemzetnek, a társadalomnak s magának az egész emberiségnek javára szolgálnak...

Hiszen szemlélődjünk csak egy kissé!

Csak egy futó pillantást vessünk hazánk közéletére e háboru kitörése előtt. Hol volt ekkor a magyar nemzet lélekbeli egysege, — hová lett belső összetartozása?... Hiszen a különböző politikai pártokra osztott nemzet polgárai között a legnagyobb kegyetlenséggel és elkeseredéssel rombolt a pártszenvédély. A hatalomért való küzdelemben a pártok késhegyig menő harcokat folytattak, kezdve az elvek üldözésével és folytatva az egyesek elleni kiméületlen, gyilkos harccal!

És persze mindenik politikai pártnak

meglévén a maga tábora, az a lélekölő gyilkoló méreg, mely parlamenti küzdelmeinket annyira devalválta és nivóját annyira lesüllyesztette, átvitetett a nemzet egész közéletébe és bekövetkezett az a szerencsétlen állapot, hogy Deák Ferenc politikáját csak külső kereteiben, hogy úgy mondjam, jogi formáiban tartottuk meg, de azokat az ő nagy lelkét uraló szép és nemes érzéseket, melyek őt egész politikai működésében vezették s melyek az ő politikájában az ész és szív harcát oly gyönyörű összhangba tudták hozni, — azokat elfelejtettük. Mintha kiveszett volna a nemzet gondolata az emberekből... minthogyha csak a párt-szellem kicsinyes önzése lett volna egyedüli urrá a szívek felett!... Politikai pártjaink elkeseredett gyűlölettel látszottak egymással szembeállani, nem ellenfeleket, de valóságos ellenségeket keresve egymásban, akiknek megrontására, letiprására minden eszközzel törni: dicséretre méltó pártérvénynek tekintetett.

Pedig hogy is mondotta Deák Ferenc: »Ahol politikai élet van, ahol politikai nézetek merülnek fel, minél nehezebb a hely-

zet, minél fontosabb az ügy, annál szükségesebbek a politikai pártok. Álljunk tehát egymás ellenében mint politikai pártok, küzdjünk egymással a higgadt megfontolásnak minden fegyverével, de a szenvedélyesség és keserűség fegyverét ne használjuk, mert a szenvedélyesség és keserűség egymás között félreértésekre vezet; a félreértések pedig növelik a szenvedélyességet és a keserűséget.« Majd egy másik alkalommal így nyilatkozik: »Nem sajnálom én, sőt óhajtom, hogy véleménykülönbségek igen fontos tárgyakban is legyenek; én tiszteltem és szerettem a honpolgárok azon részét is, akik ellenfeleink. Csak azt adja az Isten, hogy ellenfeleink legyenek e Hazában, de a polgár polgártársának — ha ellenfele is — ellensége ne legyen.« Ezt a dogmát, Deák Ferenc politikájának ezt a morálját, ugyancsak alaposan elfelejtettük.

És mi lett az eredmény?

Az, hogy gyűlölködő, egymást megrontani kész, elszánt politikai ellenségek vívták a harcot, kapva és adva a sebeket s kárt okozva vele a nemzetnek, de magának az egész társadalomnak is, melyet megosztott,

szétválasztott, egymástól elidegenített s mindezek által megerőtlenített e küzdelem. Sivár kép! És amikor már nem látszott többé kivezető ut és mód, amely a párt-politikai gyűlölködésnek eme tobzódását megszüntesse és lehetővé tegye azt, hogy ne mindig a széthuzást keressük s ami eltávolítja egymástól egy és ugyanazon nemzetnek fiait, — mondom — akkor, amikor már túl voltak feszítve az idegek és robbanásra kész anyaggal volt telítve a politikai élet levegője: hát kiütött a háboru... És ime minő csodálatos varázslat történt! A sivár kép egyszerre megváltozik, azok, akik egymással a legádázabb politikai tusában állottak, kezét fognak, e komoly pillanatokban már senkisé is magát és párt-politikáját, hanem csak hazáját, nemzetét szereti s a hazafias fellángolás eme felejtethetetlen perceiben három nagy magyar államférfi: gróf Tisza István, gróf Andrássy Gyula és gróf Apponyi Albert gyönyörű beszédei összecsendülnek s egy politikailag egygyé forrt, egyetértő, éppen azért hatalmas magyar nemzetről tesznek a világ előtt tanúságot, amelyre Vilmos német császár

példaként mutathat: ime egy egységes nemzet imponáló megnyilatkozása a haza védelmében!...

Ime, igen tisztelt Hölgyeim és Uraim, itt van mindjárt az első nagy nemzeti érték, melyet a háboru váltott ki akkor, amikor egy csapásra megállította a magyar politikai pártok egymás elleni elkeseredett küzdelmét és a haza szeretetében egyesülni, egygyé lenni kényszerítette őket. Hiszem, hogy ennek jövő belpolitikai életünk alakulására is rendkívül mély hatása fog lenni, mert ime a szenvedélyek megszakadtak, az elkeseredés és a gyűlölet elülni kényszerültek s tehát csak a mának, a nemzet, a haza szeretetének jegyében történhetik a feltámadás, melynek eszközei: minden oldalon a kölcsönös megértésre való törekvés, az egymás iránti bizalom és rokonszenv s majd a háboru után is nemes versengés a hazánk javáért folytatandó munkában! Ne vessék szememre, hogy ez optimizmus! Hiszen én is jól tudom, hogy a háborus időknek ez a magasztos hangulata nem tarthat örökké. Jól tudom, hogyha majd elhangzott az utolsó ágyuszó és eljön a

várva-várt béke, megindul újra a szellemi harc és küzdelem, a pártok újra csak pártok lesznek és emberek; felszínre kerül majd sok régi vita, de száz és száz új, nagy megoldásra váró feladat is s mindez még élénkebbé fogja tenni belpolitikai életünket. Hát hiszen így is kell ennek lenni, ha élni, fejlődni akarunk. De a politikai küzdelmek stylusának és eszközeinek kell átalakulnia! S mert tudok hinni nemzetünk jobb jövőjében, tudom remélni azt, hogyha már egyszer e háboru, a politikában ki tudta váltani jobbik énünket, hát az elkövetkezendő nemzeti megújulás békés munkájában is ez fog diadalmaskodni és lehetetlenné fogja tenni azt, hogy ugyanazon hazának polgárai, mindannyian testvérek, megint visszasulyedjünk a politikai önzésnek, kicsinykedésnek, gáncsoskodásnak, gyűlölködésnek és keserűségnek abba a fertőjébe, amelyből a háboru szerencsésen kiemelt.

De igen tisztelt Hölgyeim és Uraim! Nemzeti életünk még más nagy értéket is köszönhet a háborúnak. Azt az értéket, a melyet nemcsak a múlt év november havá-

ban, de legutóbbi ujévi beszédében oly megkapó és meggyőző erővel fejezett ki Magyarország miniszterelnöke. Hogy is mondotta gróf Tisza István? »Most megmutattuk mit ér a Monarchiának ez a szervezete, melyben a magyar nemzet teljes paritásos közjogi állással bír és hogy mit ér a függetlenségét visszanyert magyar nemzet ebben a Monarchiában. Egy nagy háboru megpróbáltatásai után, ezek után az észleletek után, az után, amit a magyar nemzet tett és tesz, áldozott és áldoz a Monarchia közös nagy céljaiért ebben a nagy válságban, — közveszélyes örült az, aki vissza akar még egyszer térni a centralisztikus törekvésekhez. A Monarchia strukturájának kérdését ma már végérvényesen eldöntötte a történelem. Az ítélet jogerős. Közjogi harcoknak, közjogi surlódásoknak nincsen többé helyük a Monarchiában. A magyar nemzetnek 1867-ben visszanyert közjogi állása alapján el kell foglalnia azt a helyet, amelyet anyagi és erkölcsi erejénél fogva, amelyet tettekre kész energiájánál fogva, amelyet azon igazságnál fogva megérdemelt, hogy a magyar nemzetnek minden érdeke,

minden vágya, minden törekvése teljes harmóniában áll a Monarchia nagyhatalmi állásának jól felfogott érdekeivel.«

Hát igen tisztelt Hölgyeim és Uraim! az 1867-iki kiegyezés óta ennél erélyesebben és a meggyőződésnek imponálőbb erejével nem hangzott még el magyar miniszterelnöki szó! És bizonyjal nagy okának kell lenni, hogy az most és így mondatott! De ha már a háboru kiváltotta ezt a nemzeti értéket és ez a nagy történelmi igazság leszögeztetett, akkor joggal remélhetjük és követelhetjük is azt, hogy e miniszterelnöki szövegnek a háboru befejezése után, békés viszonyok között is fenn maradjon az az értéke és súlya, amellyel az ma nem csak Monarchiánkban, de hatalmas szövetségsünkben is latba esik. És ezt annyival is inkább, mert hiszen ez a nemzeti értékünk nem akarja kisebbiteni semmivel sem az osztrák-magyar Monarchia másik államának, Ausztria népeinek a háboruban tanúsított áldozatkészségét és derék szolgálatait. Amint hogy Magyarország sohasem akarta mások jogait, mások érdemeit kisebbiteni, de igenis akarta és akarja a maga jogait és megér-

demlett méltánylásban kívánja részesíttetni — a teljes paritásos közjogi állás szellemében — azt az erő kifejtést és azokat a nagy áldozatokat, amelyeket az osztrák-magyar Monarchia érdekében a maga részéről szolgáltatott. És ha ez valóra válik, akkor joggal remélhetjük, hogy nemcsak az osztrák-magyar Monarchiának, de magyar nemzetünk történetének is egy olyan dicsőséges, olyan fényes korszaka fog következni, amelyért századok hazafias nemzedéke sóvárgott, amelyért joggal küzdött és amelyért a mai nagy háboruban a mi nemzedékünk vért és életet nem hiába áldozott!...

De igen tisztelt Hölgyeim és Uraim, a háborúnak egy másik nagy értéket is köszönhetünk és pedig ezt már nemzetünk belső konszolidációját illetőleg. Mindannyian jól tudjuk azt, hogy egy igen fontos és nagy horderejű kérdés a magyar nemzeti állam keretében a nemzetiségek közötti béke és kölcsönös bizalom megteremtése és állandósítása. Arra nézve, hogy e tekintetben mik történtek a legközelebbi multban, elégnek tartom, ha emlékekbe idézem

gróf Tisza Istvánnak, gróf Apponyi Albertnek és gróf Bethlen Istvánnak a múlt év tavaszán a parlamentben elhangzott s az ország közvéleménye által helyesléssel fogadott beszédeit. Ezekből veszem annak az igazságnak a megállapítását, hogyha valami van, úgy: »a nemzetiségi kérdés az, amit nem szabad pártszempontokkal, egyének iránti szimpátia, avagy antipátiával, a politikai bizalom vagy bizalmatlanság momentumaival összekeverni és a pártszenvédély labdájául odadobni. És igazság az is, hogy ma, egy ezredéves fejlődés eredményeként áll az a tény előttünk, hogy az egész magyar állam egységes nemzeti alapon, de a nemzetiségek jogainak, szabad kulturális és anyagi fejlődésének teljes respektálása mellett épült fel! Éppen azért, amily határozottan el kell bánni minden olyan törekvéssel, ami nemzetiségi részről államellenes irányban mutatkoznék, amely a magyar állam területi épségét vagy nemzeti jellegét támadná meg, — mert abból sem lehet lealkudni vagy elengedni egy jotányit sem, — éppen oly óvatossággal kell kerülni a bizalmatlanságnak, az ellenszenv-

nek, a sikanériának minden olyan nyilvánulását, amely a nemzetiségeket az ő megengedett kulturális misszióik betöltése körül támadja meg. És ezt annyival is inkább, mert a nemzetiségek gazdasági, kulturális, nyelvi és etnografikus fejlődésének minden joggal támasztható igényei teljes kielégítést nyerhetnek a politikailag egységes magyar nemzetben és általa alkotott magyar államban, amely politikai téren is hazánk minden polgárát nyelvi, faji, származási különbség nélkül egyenlő jogokkal ruházza fel.« A magyar államférfiak által kifejtett eme fontos irányelvhez a kép teljessége végett is vegyük még hozzá az 1914. év tavaszán lefolyt nemzetiségi vitában egyik nemzetiségi vezérférfitől tett azt a nyilatkozatot, amely így hangzik: »Hogyha már az Isten úgy rendelte, hogy itt vagyunk, akkor itt élnünk és halnunk kell. És mi nem a magyar állam érdekei ellen akarunk dolgozni, hanem a magyar állam megerősítésén.«

Alig néhány hónap telt el e nyilatkozatok után s kitört a háború és akkor már nem többé a szavak, hanem a megtörtént

tények igazolták be azt, hogy a nemzeti-ségi különbözőségek dacára mennyire egységes tud lenni a magyar nemzet! Mert bármilyen nyelven beszélt, bármilyen vallás hiye is volt legyen valaki, ennek az országnak, ennek a hazának minden lakosa sietett a nemzet védelmére és oltalmazására... Ime tehát, habár a nemzetiség fogalmának legpregnansabb jellemzője, a nyelvi különbség fenn is forog ez országban, mégis elementáris erővel diadalmaszkodott az a nagy történelmi igazság, hogy az ugyanazon törvények uralma alatt való élés, a közös mult, közös szenvedések, közös örömek s a közös félteni való, mindezek egy nagy politikai egységbe, a magyar nemzetté kovácsolták össze a különböző nemzetiséghez tartozókat, akik velünk együtt itt élni és halni akarnak és testvériesen küzdenek közös hazánk megvédésére, fentartására.

Itt tehát a háboru azt a nagy nemzeti értéket kényszerítette ki e haza minden polgárának lelkéből: hogyha bár békében tudunk is egymással elkeseredett harcokat vívni, de amikor bajban van a csafádi tűz-

helyünket magában foglaló közös hazánk, a magyar haza, akkor mindnyájan együtt-
érezünk, közös ellenség ellen közösen fo-
gunk fegyvert és együtt kényszerítjük ki
az ellenség feletti diadalt. Emberileg hihető
tehát, hogy a háboru utáni nemzetiségi
politika helyes irányba terelődését ez a
jelenség kedvezően fogja befolyásolni s a
keresztül élt közös nagy szenvedések, a
közös erő kifejtés, a közös élet- és vérál-
dozás tisztító tűz gyanánt fognak hatni erre
a kérdésre is s közelebb hozván bennün-
ket egymáshoz, nemcsak a csataterék lö-
vészárkaiban, de itthon is könnyebbé fogja
tenni a kölcsönös megértést...

De vessünk egy pillantást a társada-
lomra, az abban élő egyesekre s vizsgál-
juk egy kissé: vajjon minő hatásokat vál-
tott ki a háboru ezekben?

Az állam és társadalom fogalmait jól
ismerjük mindannyian. Tudjuk mindkettőről
azt, hogy az életviszonyoknak szervezete.
Ámde amíg az állam az életviszonyoknak
az a nagy organizmusa, melyben az em-
berek a nemzet személyiségét és életét élik,
addig viszont a társadalom az a szervezete

az életviszonyoknak, melybe az emberek a maguk egyéniségét és magánérdekeiket élik bele. Az államot tehát a nemzet személyes etikus létének kell besugároznia; a társadalmat pedig az ember, az egyes egyén, mint illyen tölti be. De ennek az embernek bárha a társadalomnak része, alkotó eleme, mégis önálló élete is van. Azonban a társadalom mint kollektív egész és az öncélú egyén között a legszorosabb kölcsönhatás áll fenn, s éppen azért a társadalom olyan, amilyen az egyesek fajsúlya és minősége. És persze viszont!

A társadalom tehát az egyén számára a miljö, amelyből a maga benyomásait, a maga cselekvéseinek legközvetlenebb indító okait meríti és amelyben elhelyezkedni törekszik. És erős küzdelmet kell vivnia, hogy magának és igényeinek helyet kaphasson e világban s egyéniségének érvényt szerezhessen. Hiszen mindenki meg akar maradni e világban, szerepkört akar, gyarapodni, erősödni kíván, mert ez által hatalomhoz jut, aminek segítségével elérheti vágyait, előbbre mehet, fejlődhetik, valakivé lehet e világ forrágában, szóval kielégítheti ambícióját...

Íme, hogy bontakozik ki előttünk a világnak egyetemes törvénye: az egyén érvényesülése!

Azok, akik nagyon is tévesen, a társadalomban csakis a vagyon és vagyontalanság harcát látják, azt állítják, hogy az egyén érvényesüléséért folytatott küzdelemben leg-erősebb fegyver a hazugság vagyis ugyan-az, amit az állatvilágban mimikriának neveznek. Ennek lényege abban áll, hogy a gyöngé az erős erejét utánozza, az erősebbnek bizonyos tulajdonságait színleli s idegen tulajdonságok, hasznos színek, alakok magára öltésével, egyszóval alakoskodással elkendőzi a maga gyöngéit. Így az ember is ha kell alázatosnak, ha kell erősnek, ha kell tehetségesnek, sőt még jellemesnek is tünteti fel magát, csak hogy megélhessen és érvényesülni tudjon...

Azok a pessimisták, akik így gondolkodnak, arra a következtetésre jutnak azután, hogy az ember élete nem egyéb a végnélküli bujkálásnál, alakoskodásnál, hazugság és hamisságok láncolatánál, mert szerintük az egyén társadalmi érvényesülésének titka: mentől több ravaszság, élelmes-

ség, meghunyászkodás és tettetés. Aki ezt nem tudja, az alul marad és eltiportatik az erősebbek által, vagyis azok részéről, akik az említett fegyvereknek birtokában vannak és azokat ügyesen kezelik. És az így gondolkodók aztán arra a végső konzekvenciára jutnak, hogy egész társadalmi életünk a hazugságon alapul, jogrendünk csak fikció és nem egyéb, mint a társadalmi szabályoknak, — ezeknek a nagy hazugságoknak — kodifikálása. Ennek keretében pedig a hatalmasok elnyomják a hatalomnélkülieket és az erősek és hatalmasok — akiknek moralját Nitzche az uri lelkek moráljának mondja, — lelketlenek, kegyetlenek, ragadozók erőszakosak. Viszont az elnyomottak, szegények, gyengék, akiket Nitzche »szolgalelkeknek« nevez, ezek azok, akiknek a társadalomban jogaik nincsenek, csak kötelességeik.

Ugye milyen szomorú képe volna ez a társadalomnak — tegyük hozzá — ha igaz volna. Hát csakugyan ez volna az ember és ilyen lenne az emberi társadalom? Csak önző, saját magára tekintő, másval nem törődő, kiméletlen, lelketlen vadál-

lat volna az ember és általa ilyenné vált volna az egész társadalom?

Nem és százszor nem! E felfogásban hiba van, az egyoldalúság nagy hibája. De ne csodálkozzunk rajta, hiszen a dialektikusnak a világ csak egy fogalom, eine »Begriffspilerei« éppen úgy, miként a művésznek talán egy kép, avagy csak egy álom az ábrándozónak. Csak a kutató, a tudós az, aki annak látja és nézi ami csakugyan e világ: egy nagy élő valóságnak!

És ebben a nagy valóságban másként festenek az emberek. A most folyó háboru erre is fényes bizonyítékot nyújt. Nézzük csak!

Amikor elhangzott az országban a mozgósítási parancs s a legtávolabbi kunyhó lakóinak is hirül adatott, ime tünődés, gondolkodás s a legkisebb vonakodás nélkül minden ember félredobta a maga egyéni érdekeit, önzését és késedelem nélkül sietett a katonai hívó szónak eleget tenni. Hát jól van! de ez még csak kötelességteljesítés — mondhatják Önök. Ámde az a rendkívüli lelkesedés, az a hazafiasság, az az izzó harcikészség, amelylyel katonáink a harc-

térre mentek, az a vakmerőséggel párosuló csodálatos vitézség, az a szívós kitartás, a melylyel katonáink Hazánkat védelmezik, ez a kötelességnek egy oly megnemesülése, a melyet csak a háborúnak köszönhetünk. Mert a háboru váltotta ki, az önzőnek, rossznak elkeresztelt egyes emberekből, a házi tüzhely, a haza és nemzet iránti azt az igazi rajongást, azt a felmagasztosult szeretetet, amely az egyéni önzést a legbecsületesebb és a legteljesebb önfeláldozássá változtatta. És a háboru tett minden egyes embert hőssé akinek talán megreszket a szive a halál pillanatában, de sohasem a halál órájában.

Lám az önző, gonosz ember, aki levette a tévesen okoskodók által rája erőszakolt ravaszság, kétszínűség, önző számítás, egyszóval alakoskodás álarcát, hogy megmutassa a maga Istennek tetsző igazi énjét: a derék katonát, a jó embert, a becsületes hazafit.

Hát a háborúnak köszönhető ezt a nagy értéket is könyveljük el!

És azután igen tisztelt Hölgyeim és Uraim! valjon mit csinált a háboru az anynyira szörnyetegnek állított emberből, kü-

lönösen a férfiből odakint a csatatéren? Hát embert a szó legnemesebb, a szó bibliai értelmében. Embert, aki bátor, merész, halálraszánt, amíg ellenségének fegyvert lát kezében, de mihelyt ártalmatlanná tette, vele szemben gyöngéd, könyörületes és gondoskodó, mert az ellenségben is felebarátot lát. Ime a háboru, melyben ezrével pusztulnak az emberek és patakkal omlik a vér, hogyan valósítja meg a gyarló emberben Krisztus valódi nagyságát: az irgalmat és emberszeretetet. Ime a gyakorlati kereszténység, fájdalommal, szenvedéssel, vérrel megteremtve és megszentelve!

Hát ez ne volna érték az emberiségre nézve?

És vajjon mit tett az itthon maradt társadalom, a háborunak békés munkára mozgósított ez a sok milliónyi katonája? Vajjon ma is a közömbösség, a másokkal nemtörődés, a szenvedők és a nyomor iránti érzéketlenség, a dobzódás, a cifrázkodás, a hivalkodás és a fényűzés járja?

Oh, bizonyára nem! Krisztus tanításai itt is bőséges gyümölcsöket termettek. Az irgalmasság feltörte a milliónyi ember

szívének kéregtalaját és minden jóra, nemésre, minden erényre fogékonnyá tette a lelkeket. És mialatt a világtörténelem óramutatója immár nem törvényszerűen, de szakadozott ugrások közepette csatától csatáig méri az időt, számlálja a perceket, megrögzíti a világeseményeket, azalatt az itthon maradott ember lázas mohósággal ragad meg minden pillanatot a munkára, az erők megtartására, új erők teremtésére és a szenvedések csillapítására. Egykor azt mondták, hogy az emberiség nagy, csak az emberek kicsinyek. Ma megfordítva áll a tétel, mert hihetetlenül megnőtt, megnemesült az ember... talán csak azért, hogy majd még nagyobbá tegye az emberiséget...

És az történt azután, hogy ennek az itthonmaradt békés társadalomnak irányító morálja lett: minél kevesebb legyen a beszéd és minél több a tett. Mindenkinék vérebe ment, hogy az erényt nemcsak ismerni, de akarni is kell. Köztudattá vált, hogy embertársainkat szeretni és irántuk keresztényi jó akaráttal lenni a legkíválóbb emberi tulajdonságok közzé tartozik. Minden-napi kenyere lett a könyörületesség és az

emberi boldogság netovábbja: másoknak, különösen a szenvedőknek örömet okozni...

Száz- és százezrei maradtak itthon az apjuk után siró, utánuk esdeklő, érettük imádkozó, szenvedő kicsinyeknek és a férjüket, fiukat, vagy testvérüket sirató asszonyoknak. És akkor jött a társadalom a maga jó szívével, a maga nemes érzésével és az emberek abban keresték gyönyörüségüket, hogyha felszáríthatták a siró gyermekek és nők könnyeit, hogyha segíthettek a nélkülözéseken, hogyha gyöngédséggel pótolhatták a messze távozott családfő munkáskezét és talán szívének áldásos melegét is. Az emberi ész és szív versenyre keltek a találékonyságban, hogy miként lehessen minél több és minél nagyobb jót cselekedni.

És akik mind ebben elől jártak s akiknek a jóttevés minden nap a legelső és legutolsó gondolatjuk, azok az asszonyok, a nők, akikről méltán mondja a költő:

Mein bestes, — schwur einst Frau Natur,
Im Weibe mögt ihr's schauen!
Mit Lehrlingshand schuf ich den Mann
Mit Meisterhand — die Frauen!

Nem birja azt ecsetelni az én gyöngé

szavam, amit a magyar társadalom derék asszonyai, női e nehéz napok alatt a nemzet küzdelmében segítettek! Az ők nemes szivök megérzi, hogy hol, mikor és miben kell segíteni, s ahol a férfi még gondolkodni, töprengene, ők a szerető sziv csodás ösztönével már megtalálták és alkalmazták is a segítségnek módjait és eszközeit.

Az a sohasem pihenő 5 kis kötötű az ők áldott munkáskezökben szimbolumává lett annak az aggódó, gyöngéd, előrelátó gondosságnak, mellyel a magyar női társadalom az idő viszontagságaival is küzdő derék katonáinkat megvédelmezni, megóvni törekszik.

A harctéren megsebesült szegény szenvedő katonáinkat is ők veszik odaadó, önfeláldozó, szeretetteljes gondozással körül, ők ápolják megmérhetetlen türelemmel, biztatják, bátorítják őket s megosztva velük a fájdalom panaszszavát, lelküknek enyhülést, vigasztalást ők nyújtanak. S e jóságos ápolónők szivén keresztül a szegény szenvedő istenéhez közeledik s tőle nyer erőt a gyötrelmes kinok elviselésére s megkönnyebbülést a fájdalom között.

Igy lesznek az emberiségnek győzedelmes apostolai a nők, győzelmük által vallásos hitet és reményt fakasztva a szenvedők szívében.

Vajjon lehet-e ennél nagyobb emberi jótétemény?!

És azután ez a női lélek, amely mindig azt kutatja, azt keresi, ahol naposabb az ut és virágosabb a mező, dacolva ezer veszéllyel és bajjal még a harctérre is elviszi a maga könnyőreletes jó szívét, s ott is ápol és ott is segít; a szeretetnek csak nemrég lefolyt nagy ünnepén pedig ők varázsolták meleggé és bensőségteljessé a közel és távolban levő katonáink s árván itthon maradt gyermekeik karácsonyát, amidőn gondoskodtak arról, hogy a karácsonyi szeretet isteni szikrájából milliók gyujthassanak világosságot.

Igen tisztelt Hölgyeim és Uraim! Avagy talán arról beszéljek, hogy e háboru nyomán egyszerre mily mértékben terjedt el egész hazánkban a józan takarékoság, a mely óriási erőt és kitartást jelent a háboru sikere érdekében, avagy arról szóljak, hogy az itthonmaradottak mily becsületes törek-

véssel igyekeznek elvégezni a távollevők munkáját s ezáltal a nemzeti élet rendes folyását biztosítani; vagy pedig..., de hiszen így folytathatnám a végletekig s munkám akkor sem volna tökéletes, mert azt, amit a mai háborus viszonyok között a társadalomnak millió és milliónyi embere, férfi és nő nemzetünknek nyújt, azt hirtelenében megbecsülni, értékben megmérni, számokban kifejezni nem, — csak meglátni, szívünkkel megérezni, megsejteni és hálásan megköszönni lehet. Ám az bizonyos, hogy a háboru a társadalomból is egy simitással eltüntette mindazokat a jelenségeket, amiket ennek hibájául szoktunk felróni s ma egész társadalmunk a nemzeti küzdelemnek tette szőlített serege, mindenki cselekvésre, áldozatra kész, amely törekvésben nemes versenyre kél nagy és kicsiny, erős és gyöngé, férfi, nő és gyermek egyaránt.

Ime megint valami, amit ebben a formában a háborunak köszönhetünk!

Hát lássuk meg ezeket igen tisztelt Hölgyeim és Uraim! És hogy megláthassuk, ha a háboruról van szó, ne legyünk kicsinyhitűek, ne nézzük annak csupán tör-

téneti összefüggését, pillanatnyi jó vagy rossz eseményeit, fájdalmait, borzalmait, szóval az eseményeknek csupán időbeli egymásutánját, hanem keressük a közöttük és bennük rejlő kozmikus vonatkozásokat és az ezeknek mélyében fekvő, nyomában járó egyetemes, kozmikus és ethikus hatásokat. Akkor aztán meg fogjuk érteni, hogy a háboru miért a természet legnagyobb kiegyenlítési és evolucionális művelete, amelyben mi, az egyesek sokat szenvedhetünk, súlyos és egyénileg pótolhatatlan csapásokat. Érhet bennünket megrázó, lesújtó veszteség, melynek súlya alatt lelkünk összeroppan, szivünk a kinok s gyötrelmek martaléka lesz, de ime a nemzet, a társadalom máris nyertek nagy értékeket, melyek a jövőben még drágább gyümölcsöket fognak majd teremni. Hiszen az emberi kultúrának, a krisztusi nagyságnak a háboru által most uj életre keltett alapjai: az irgalom és emberszeretet örökkön égő mécsei az emberiségnek! Népek, fajok százai, az élőknek milliárdjai tűntek már el az emberiség életpályáján; eszmék születtek, porba hulltak, Cézárok vagy demagógok lángra gyuj-

tottak világokat: de e lángok kialudtak s helyökbe újak léptek... Minden elmúlt, minden megváltozhatott, de ez a kettő: az irgalom és emberszeretet győzedelmeskedett a mulandóság felett, ez volt és lesz érték, amely mindenkor jónak marad; érték, amelynél drágábbat, jobbat, tökéletesebbet a világ nem tudhat nyújtani. Ezeket váltotta ki a háboru a mai új alakjukban, tette őket általános emberi erényekké s megneemesítvén ezáltal a mai társadalmat, rávezette azt a jobb jövő útjára.

Az a hatalmas nemzeti energia és erő kifejtés pedig, mely nemzetünk minden polgárát egy becsületes, igazságos nemzeti ügynek hőségévé avatta, hiszem, hogy meg fogja tisztítani a kicsinyességektől nemzetünk közéletét s szintén egy jobb jövőndőt fog számára teremteni...! Bizom nemzetünk hivatásában s hiszem, hogy e harcból nemzetünk dicsőségesen és megerősödve, mintegy ujraszületve fog kikerülni és remélem, hogy amilyen egymást megértők, becsületesek és igazak tudtunk lenni a háborus izgalmak közepette, ugyanolyanok tudunk majd lenni a sebek gyógyításában s

a nemzetünkre váró nagy alkotó munkában az eljövendő s áldásos és állandó békében is! Mert ezzel tartozunk azoknak a halottaknak, akik érettünk, nemzetünkért most ott pihennek, kinnt a csatatéren... És most meleg szobánkból, csöndes, békés körünkből küldjünk egy futó gondolatot, egy szívből fakadó meleg üdvözlét azokhoz, akikért itt e helyen a Vöröskereszt Egylet hívására ma összegyűltünk, küldjünk egy őszinte szíves üdvözlét azoknak, akikért mindnyájunk szíve dobog, mindnyájunk lelke imát rebeg: a csatatéren küzdő, vagy megsebesülten szenvedő derék katonáinknak, akiket Isten segítsen, Isten oltalmazzon...!

